

Gulbenes novada ģerbonis - sarkanā laukā trīs (2/1) sudraba peldoši gulbji, kas simbolizē pilsētu un pagastus, kas apvienojušies novadā, un nostāstus par senākiem laikiem. Sarkanā krāsa vēsta par novada piederību Vidzemei, par vidzemnieka spēku, izturību un viedumu.

- Gulbenes novads atrodas Latvijas ziemeļaustrumu daļā uz etnogrāfisko novadu – Vidzemes un Latgales – robežšķirtnes.. Teritorijas ziņā tas ir piektais lielākais novads Latvijā – 1876 km².
- Novadā ir daudz auglīgu, meliorētu, lauksaimniecībā izmantojamu zemju, gleznainu upju un ezeru, bagātīgi mežu resursi – tie aizņem pusi novada teritorijas.
- Novada centrs – Gulbene – ir 186 km attālumā no Rīgas.
- Gulbenes vārds rakstītajos vēstures avotos pirmoreiz minēts 1224.gadā – Tālavas zemju dalīšanas līgumā.
- Par atpazīstamāko novada simbolu ir kļuvis *Bānītis* – vienīgais Baltijā regulāri kursējošais šaursliežu dzelzceļa vilciens. Bānītis divas reizes dienā turp un atpakaļ dodas 33 km garajā maršrutā, pa ceļam pietājot vēl 8 pieturās. Šis dzelzceļa posms saglabājies no 1903. gada, kad ekspluatācijā tika nodots 212 km garā šaursliežu dzelzceļa līnija Stukmaņi-Valka. 1921.gadā Gulbenes dzelzceļa stacijai tuvākajos apbūves gabalos uzbūvēja sešas ievērojamā latviešu arhitekta Paula Kundziņa (viņš arī Latvijas Etnogrāfiskā brīvdabas muzeja izveides iniciators un tā pirmais vadītājs) nacionālā romantisma stilā projektētās dzīvojamās mājas. 1926.gadā Gulbenē tiek uzbūvēta tolaik lielākā un skaistākā dzelzceļa stacija Latvijā. Projekta autors – Pēteris Voldemārs Fedders. 1998.gadā Gulbenes-Alūksnes bānītim piešķirts Valsts nozīmes pieminekļa statuss. Katru gadu septembra pirmajā sestdienā Gulbenē un citās pieturvietās ar dažādām aktivitātēm tiek atzīmēti Bānīša svētki.
- Liecība no Ledus laikmeta ir Liedes kalni – morēnu sanesumi, kas kā septiņu pauguru virkne stiepjas gar Liedes upi Jaungulbenes pagastā.
- Senākās liecības par cilvēku apdzīvotām vietām Gulbenes novadā ir pilskalni un ezermītnes – Krapas pilskalns Daukstu pagastā, Kārtenes pilskalns Beļavas pagastā, Kaudžu un Silaješku pilskalni Rankas pagastā un Ušuru ezera Līņsaliņa Līgo pagastā.
- Iepriekšējā gadsimta miers un pamatīgums meklējams Druvienas pagastā – kur Vecā skola ar tāfeli, tintnīcu un skolotāja kanceļi, kur Silmaču muzejs Azandas upes ielokā laipni cienā ar Silmaču pankūkām un kur koku ieskauti likumo grantētie lielceļi. Kalna galā ir pils, tagad – pamatskola.
- Stāmeriena ir Gulbenes novada greznā rota. Te ir pils, kas ir viens no spožākajiem 19./20. gs. mijas franču neorenesanses paraugiem Latvijā, un tā līdzinās franču tipa hoteliu savrupmājai vai medību pilij. 20.gs. 20. un 30.gados te ciemojies itāļu rakstnieks Džuzepe Tomazi di Lampedūza (Giuseppe Tomasi di Lampedusa), pasaulē pazīstamā romāna „Gepards” autors. Viņš 1932.gadā salaulājās ar Stāmerienas muižas īpašnieci Aleksandru. Stāmerienā esot iecerēta vai pat uzsākta romāna „Gepards” rakstīšana.
- Stāmerienā atrodas Svētā Ņevas Aleksandra pareizticīgo baznīca, kuras apzeltītos čuguna krustus rotā 100 kalnu kristāli no Urāliem. Stāmerienas pareizticīgo baznīcas pamatakmens likts 1902.gada pavasarī, bet 1904.gada 6.jūnijā tajā notika pirmais dievkalpojums. Iespējams, ka tā ir vienīgā baznīca ar kalnu kristāliem kupolu krustus.

- Stāmerienā ir atrasta Latvijā greznākā vēlā dzelzs laikmeta (12.gs.) villaine, kurai līdzīgas nav citur pasaulē. Villaines lielākā vērtība - ornamentācija no ieaustiem bronzas gredzentiņiem. Pamata laukumu klāj 24 dažādu variantu ugunskrustu ornamentu. Latvijas Nacionālais vēstures muzejs villaini iekļāvis sava krājuma 100 vērtīgāko priekšmetu sarakstā. Stāmerienas villaines rekonstrukcija pēc pasūtījuma darināta Latvijas pārstāvniecības ēkas interjeram ANO Ņujorkā.
- Daudzu ievērojamu Latvijas mākslinieku, rakstnieku un aktieru saknes ir katrā novada pagastā, piemēram, – dzejniece Elza Ķezbere, operdziedātājs un rakstnieks Mariss Vētra, gleznotājs Ludofs Liberts no Tirzas pagasta, literatūrfilozofe Zenta Mauriņa un rakstniece Anna Sakse no Lejasciema pagasta, interjerists un profesionāli lietišķās mākslas pamatlicējs Latvijā Jūlijs Madernieks no Stradu pagasta, izcilais Latvijas lauku fotogrāfs Ferdinands Knoks no Galgauskas pagasta, aktieris Kārlis Sebris no Lizuma pagasta un daudzi citi.
- Gulbenes novada Tirzas pusē dzimušā mākslinieka Ludolfa Liberta glezna „Atmiņas par Rīgas torņiem” 1953.gadā dāvināta ASV prezidentam Dvaitam Deividam Eizenhaueram un novietota viņa darba kabinetā. Televīzijas ekrānos, sniedzot informāciju par prezidenta ikdienas darbu, Rīgas torņi vienmēr bija fonā.
- Grāfs fon Cepelīns (1838.-1917.), konstruktors, uzņēmējs un dirižabļu ražošanas izveidotājs esot bijis vienmēr gaidīts viesis sievas brāļa Vecgulbenes muižā. Runā, ka viņa ražotais dirižablis lidojis arī virs Vecgulbenes muižas teritorijas.
- Jūlijs Straume (1874.-1970.), mākslinieks un pedagogs, etnogrāfs, kas dzimis Gulbenes novada Druvienas pagastā, 16 savas dzīves darba gadus pavadījis Gruzijā. J.Straume ir Gruzijas Lietišķās mākslas muzeja dibinātājs.
- Latvijas vēsturē nozīmīga vieta ir Litenes pagastam. Te līdz 1941.gadam atradās Latvijas armijas nometne, tagad – piemiņas vieta. 2011.gada 14.jūnijā kapos atklāja I.Freiberga un S.Gribovskas veidotu piemiņas ansambli „Sāpju siena”. Ik gadu Litenes kapos un Sitas silā – Latvijas armijas vasaras nometnes vietā – notiek piemiņas pasākumi.
-
- Novada augstākajā punktā – Rankas pagasta Stabu kalnā – un Kārtenes pilskalnā Beļavas pagastā atrodas Strūves ģeodēziskā loka, kas iekļauts UNESCO Pasaules mantojuma sarakstā, mērījumu triangulācijas punkti.
- Gan rūpnieciskā, gan lauksaimnieciskā ražošana visattīstītākā ir Lizuma pagastā. SIA „Avoti SWF” ražo masīvkoka mēbeles, un ir viens no vadošajiem šīs jomas uzņēmumiem Latvijā. SIA „Dimdiņi” ražotā produkcija zināma gan Latvijā, gan ārpus tās – kāposti, konfektes „Gotiņa”, ...
- Rankas pagastā tiek cepta visiem zināmā un iecienītā “Ķelmēnu” maizīte, kā arī darbojas piena pārstrādes uzņēmums AS “Rankas piens”.
- Vēsturiskie parki, muižas un pilis ir saistīti ar romantiskiem stāstiem, par upēm un ezeriem runā tautas teikas, bet muzejos skatāmas liecības par novada cilvēku dzīvi un notikumiem pilsētā un pagastos – Beļavā, Daukstēs, Druvienā, Galgauskā, Jaungulbenē, Lejasciemā, Litenē, Lizumā, Līgo, Rankā, Stāmerienā, Strados un Tirzā.

- 1928.gadā Lejasciemam tika piešķirtas pilsētas tiesības (Lejasciems toreiz bija mazākā Latvijas pilsēta) un vēlāk tika izstrādāts arī ģerbonis - zils balķis uz zelta vairoga.
- Lejasciemā, Rīgas ielā 18 (te dzimusi rakstniece), iekārtotā piemiņas istaba glabā dažādas liecības par Zentas Mauriņas dzīvi un literāro darbību Latvijā un emigrācijā. Fotografijas, grāmatas, veltījumi, balss ieraksti, literātes darba galds - pulsts uz piemiņas istabu atceļojuši gan no Rīgas, gan tālākām vietām Austrālijā, Vācijā, ASV. Nelielā telpa bijusi lieciniece emocionāliem tikšanās brīžiem daudziem tūristiem gan no Vācijas, Austrijas, Austrālijas, gan dažādām Latvijas vietām.
- Beļavas pagasts atrodas Gulbenes novada ziemeļu daļā. Lielākās apdzīvotās vietas: Beļava, Pilskalns, Letes, Ozolkalns, Svelbergis. Beļavas pagasta dienvidu robeža cieši piekļaujas Gulbenes pilsētai. Ozolkalns, kādreizējā Blomes pusmuiža, atrodas pilskalna pakājē. Šeit ir viena no senākām cilvēku apdzīvotām vietām. Cilvēki mituši arī netālajā Līkanšu jeb Rutkastes pilskalnā, bet pretī Lazdukalnam - Pērļukalnā atrasti akmens krāvuma kapi. Ozolkalna kultūras un sporta centrā „Zīļuks” notiek dažādi pasākumi. Te bērnības un skolas gadi pagājuši kordiriģentiem Imantam un Gido Kokariem. Beļavas pagasts ir bagāts ar novadniekiem, kurus pazīst Latvijā un pasaulē: mākslinieki V.Irbe, L.Svemps, skolotājs, ābece “Pirmie soļi” autors N.Dakers u.c.